

Asier Romero, Israel Alonso,
Ana Urrutia, Monike Gezuraga,
Naiara Berasategi y
Nahia Idoiaga (eds.)

Estructura modular, metodologías activas y compromiso social en innovación educativa universitaria

La experiencia de la
Facultad de Educación
de Bilbao,
UPV/EHU (2011-2021)

Estructura modular, metodologías
activas y compromiso social en
innovación educativa universitaria

La experiencia de la Facultad de Educación de
Bilbao, UPV/EHU (2011-2021)

Comité científico

Juan Abasolo. Facultad de Educación de Bilbao (UPV/EHU)
Rebeca-Kerstin Alonso. Facultad de Educación de Bilbao (UPV/EHU)
Aintzane Cabo. Facultad de Educación de Bilbao (UPV/EHU)
Teresa Campos. Facultad de Educación de Bilbao (UPV/EHU)
Amaia Eiguren. Facultad de Educación de Bilbao (UPV/EHU)
Nahia Eguskiza. Facultad de Educación de Bilbao (UPV/EHU)
Iratxe Esparza. Facultad de Educación de Bilbao (UPV/EHU)
Aintzane Etxebarria. Facultad de Educación de Bilbao (UPV/EHU)
Naiara Ozamiz. Facultad de Educación de Bilbao (UPV/EHU)
Maitane Picaza. Facultad de Educación de Bilbao (UPV/EHU)
Iratxe Redondo. Facultad de Educación de Bilbao (UPV/EHU)
Ainara Romero. Facultad de Educación de Bilbao (UPV/EHU)
Miriam Ureta. Facultad de Educación de Bilbao (UPV/EHU)

Asier Romero, Israel Alonso, Ana Urrutia,
Monike Gezuraga, Naiara Berasategi
y Nahia Idoiaga
(Eds.)

Estructura modular,
metodologías activas y
compromiso social en
innovación educativa
universitaria

La experiencia de la Facultad
de Educación de Bilbao,
UPV/EHU (2011-2021)

Octaedro

Colección Universidad

Título: *Estructura modular, metodologías activas y compromiso social en innovación educativa universitaria. La experiencia de la Facultad de Educación de Bilbao, UPV/EHU (2011-2021)*

Este libro ha contado con el apoyo económico de:

Primera edición: marzo de 2023

© Asier Romero, Israel Alonso, Ana Urrutia, Monike Gezuraga, Naiara Berasategi, Nahia Idioiaga (eds.)

© De esta edición:

Ediciones OCTAEDRO, S.L.
C/ Bailén, 5 – 08010 Barcelona
Tel.: 93 246 40 02
octaedro@octaedro.com
www.octaedro.com

Cualquier forma de reproducción, distribución, comunicación pública o transformación de esta obra solo puede ser realizada con la autorización de sus titulares, salvo excepción prevista por la ley. Diríjase a CEDRO (Centro Español de Derechos Reprográficos, www.cedro.org) si necesita fotocopiar o escanear algún fragmento de esta obra.

ISBN: 978-84-19506-37-5

Depósito legal: B 8207-2023

Maquetación: Fotocomposición gama, sl
Diseño y producción: Octaedro Editorial

Impresión: Prodigitalk

Impreso en España - *Printed in Spain*

Sumario

Prólogo.....	11
URTZA GARAY RUÍZ; ASIER ROMERO ANDONEGI	
BLOQUE I. INNOVACIONES EDUCATIVAS EN LA ESTRUCTURA MODULAR	
1. Gizarte Hezkuntza Graduako bigarren moduluko ikasle eta irakasle taldearen ebaluazioen azterketa: egungo kezka eta aurrera begirako erronkak.....	15
SAIOA BILBAO URQUIDI; AMAIA EIGUREN MUNITIS; KARMELE ARTETXE SANCHEZ	
2. El módulo 2 de Educación Primaria: realidades y necesidades desde el análisis documental.....	27
DAVID PASTOR ANDRÉS; JON ANASAGASTI; NAIARA BILBAO	
3. Una experiencia de innovación educativa en Educación Superior basada en casos reales desde una mirada de género y exclusión social.....	39
MAITE MUÑOZ DE MORALES; LORENZO VICARIO	
4. UBE: Hezkuntza komunitatea elkareraginean.....	49
MIRIAM PEÑA-ZABALA; NAGORE MARTINEZ-MERINO; MIKEL IRUSKIETA	

5. Dinámicas de trabajo intergrupales como estrategia para la construcción de conocimiento. Un acercamiento desde el trabajo interdisciplinar modular	61
REGINA GUERRA GUEZURAGA; MAIDER HUARTE ABASOLO; JON KORTAZAR-BILLELABEITIA	
6. Sustainable development goals in the English classroom: tell me a different story.	71
IRENE BALZA; AMAIA AGUIRREGOITIA MARTÍNEZ; MAITENA DUHALDE DE SERRA; PAULO KORTAZAR; RUTH MILLA	
7. El rol del profesorado novel en la tutorización de trabajos modulares con metodologías activas. Dificultades, retos y alternativas	81
MIRIAM URETA; LORENA RELLOSO; ION ANDONI DEL AMO; ISRAEL ALONSO	
8. ¿Qué objetivos de desarrollo sostenible elige el profesorado de Educación Infantil en formación para trabajar mediante actividades fuera del aula?	91
M. ARRITOKIETA ORTUZAR-IRAGORRI; GLORIA RODRÍGUEZ-LOINAZ	

BLOQUE II. INNOVACIONES EN LAS ASIGNATURAS

9. El uso de dibujos, maquetas y <i>role-play</i> como estrategias innovadoras para desarrollar el pensamiento sistémico en torno al sistema digestivo	105
ARAITZ USKOLA IBARLUZEA; TERESA ZAMALLOA ECHEVARRÍA; AINARA ACHURRA AHUMADA	
10. La <i>performance</i> musical: un medio para integrar aprendizajes en Educación Primaria.	117
MIREN JOSU ARRIOLABENGOA; ELI ARABAOLAZA; ANA URRUTIA; REBECA-KERSTIN ALONSO	
11. IDAT: talde laneko idatzian banakako ekarpenei begira.	127
JUAN ABASOLO ISASA; NAIA EGUSKIZA SÁNCHEZ	

12. Competencia digital y espacios *maker*: construir pensamiento en el diseño de productos asociados a retos de aprendizaje 141
AINARA ROMERO ANDONEGUI; URTZA GARAY RUIZ; ENEKO TEJADA GARITANO

BLOQUE III. INNOVACIONES EN TFG,
TRANSFERENCIA Y COLABORACIÓN CON EL
ENTORNO

13. De la universidad a la Educación Secundaria. El poder de la divulgación científica 155
MAITANE PICAZA; NAIARA OZAMIZ-ETXEBARRIA; NAIARA BERASATEGI; MARÍA DOSIL-SANTAMARIA.
14. Formación interdisciplinar con alumnado universitario para una educación de calidad que promueva la mejora y transformación social 165
IGONE ARÓSTEGUI BARANDICA; JOANA JAUREGUIZAR ALBONIGA-MAYOR; IRATXE REDONDO RODRIGUEZ; NAGORE GUERRA BILBAO; ALAITZ AIZPURUA SAINZ; ANA ARRIBILLAGA IRIARTE
15. Haur eta gazte literatura eta garapen iraunkorrerako helburuak 175
MAITE APERRIBAY-BERMEJO; IRATXE ESPARZA MARTIN
16. GrALa Plazara! Jendartearekin konprometitutako GrALak 187
TERESA CAMPOS-LOPEZ; AINTZANE CABO BILBAO; EDURNE ESPILLA ETXEBARRIA; MONIKE GEZURAGA AMUNDARAIN
17. Creación del proyecto de radio comunitaria ODSirratia para la transformación ecosocial. 201
ITZIAR KEREXETA BRAZAL; JOSÉ RAMÓN DÍEZ LÓPEZ; UNAI ORTEGA LASUEN; LEIRE ETXEZARRAGA ESTANKONA
18. Educación Infantil 3: cómo cambiar la concepción sobre la sostenibilidad del alumnado mediante trabajos interdisciplinares 211
NAHIA IDOIAGA MONDRAGON; ION YARRITU CORRALES; INGE AXPE SAEZ

19. STEAM: trabajando las competencias clave desde la equidad a través del arte colaborativo.....	223
ARANTZAZU LÓPEZ DE LA SERNA; NAIARA BILBAO QUINTANA; JAVIER PORTILLO BERASALUZE	
20. Los trabajos finales tutelados como herramienta de avance en la protección de la infancia: una experiencia del posgrado «Deporte, Educación y Convivencia»	233
MARI MAR BOILLOS PEREIRA; ASIER ROMERO ANDONEGI; IÑAKI ALONSO ROMERO	

Prólogo

URTZA GARAY RUÍZ
Decana de la Facultad de Educación de Bilbao (UPV/EHU)

ASIER ROMERO ANDONEGI
Exdecano de la Facultad de Educación de Bilbao (UPV/EHU)

La realización en nuestra Facultad del Congreso Internacional de Innovación Educativa en Educación Superior los días 6, 7 y 8 de abril de 2022 nos dio la oportunidad de celebrar el décimo aniversario de la implantación de un modelo de innovación docente interdisciplinar e integrado en los títulos de Educación de las tres facultades de Educación de la UPV/EHU.

Este proyecto educativo comenzó su andadura con esperanza e ilusión, pero también con las necesidades de abrir nuevas formas de entender la formación universitaria de grado, ya que el primer gran reto partía de la propia singularidad de una estructura modular del plan de estudios, de la que derivaba la creación de estructuras de coordinación del profesorado estables con el objetivo de implementar cada uno de los proyectos interdisciplinares en los módulos. Un esfuerzo inicial que se ha ido consolidando y adaptando, y superando retos e inquietudes derivadas de su carácter innovador y que tanto docentes como el alumnado han presentado.

Con todo, actualmente, el proyecto es una realidad que singulariza las titulaciones de Educación de las tres facultades en nuestra universidad. En esta línea argumental, en 2021 el Servicio de Asesoramiento Educativo UPV/EHU concedió a este proyecto la categoría de institucional, solo reservada a aquellos proyectos de innovación educativa con una trayectoria consolidada y un carácter transdisciplinar, implicando con ello a diversas disciplinas, titulaciones y agentes externos de la Universidad. Ade-

más, este reconocimiento institucional se ha visto nuevamente reforzado al quedar finalista este proyecto docente entre los tres mejores proyectos de innovación reconocidos por la agencia EUSKALIT presentados en el año 2022.

En este contexto, que podemos definir como exitoso, se reúnen en esta monografía una serie de trabajos revisados por pares que ejemplifican las líneas maestras de este proyecto de innovación docente, cuyos objetivos son: 1) difundir las diferentes innovaciones educativas impulsadas dentro y fuera de los módulos en las Facultades de Educación de la UPV/EHU; 2) poner en valor la colaboración entre la Universidad y los agentes socioeducativos en la innovación social y educativa basada en una estructura modular e interdisciplinares.

Por todo ello, es un verdadero orgullo y placer prologar esta monografía, que, lejos de caracterizar singularidades docentes, trata de poner en valor un proyecto de reconocido prestigio y que, en su décimo aniversario, ya es una realidad que caracteriza el desarrollo y un proceso de enseñanza-aprendizaje que se ha consolidado como elemento identitario para los grados de Educación de la UPV/EHU. Creemos que este libro conforma una iniciativa de presentar y promover un diálogo dentro de la comunidad educativa en relación con la necesidad de adaptar la educación universitaria actual y con el fin de afrontar respuestas interdisciplinares a retos nuevos y complejos que nos presenta la sociedad presente y futura. Además de servir de inspiración a todas aquellas facultades de Educación y agentes que contribuyen a desarrollar una educación universitaria de calidad.

BLOQUE I. INNOVACIONES EDUCATIVAS EN LA ESTRUCTURA MODULAR

Gizarte Hezkuntza Graduako bigarren moduluko ikasle eta irakasle taldearen ebaluazioen azterketa: egungo kezkek eta aurrera begirako erronkak

SAIOA BILBAO URQUIDI
AMAIA EIGUREN MUNITIS
KARMELE ARTETXE SANCHEZ
Facultad de Educación de Bilbao (UPV/EHU)

Sarrera

Artikulu honetan UPV/EHUko Bilboko Hezkuntza Fakultatean eskaintzen den Gizarte Hezkuntza Graduaren bigarren moduluen hamaika urteko ibilbidea aztertzen da. Horretarako lehenik eta behin aipatutako graduaren eta moduluen ezarpena azaltzen da, eta ondoren moduluan parte hartu duten ikasle eta irakasleen lekukotza desberdinak ikertuz, moduluko egungo kezkek eta aurrera begirako erronkak planteatzen dira.

Gizarte Hezkuntzako diplomatura 1995-1996 ikasturtean abiatu zen UPV/EHUko Bizkaiko Campusean. Goi-mailako Hezkuntzaren Europako Esparruaren baitan, 2010-2011. ikasturtean Gizarte Hezkuntza diplomaturak gradu egitura hartu zuen. Ordutik gradua 4 urtetan gauzatzen da (60 kreditu bakoitzeko) eta guztira 240 kredituk (ECTS) osatzen dute. Gipuzkoako Campusean Hezkuntza, Filosofia eta Antropologia Fakultatean aipatutako gradua ikasteko aukera ere badago. Kasu honetan lehen eta bigarren mailako irakasgaiak eta moduluak Gizarte Hezkuntza zein Pedagogia graduako ikasleek konpartitzen dituzte.

Diplomaturatik gradurako ikasketa plangintzaren diseinuan, unibertsitateko batzordean parte hartu zuen Gizaberrik-Euskadi-

ko Gizarte Hezitzaileen Elkarteak (1995. urtean sortua) egun Gizarte Hezitzaileen Elkargoa. López i Zagirre eta Quetglas-en (2014) arabera, nahiko gertaera ez ohikoa izan zen, Espainiako beste unibertsitateetan halako lotura organikorik ez zelako eraiki alor akademiko eta profesionalaren artean (Alonso, 2015; Amez *et al.*, 2008). Hortaz, UPV/EHU gradua bereziki sortu zen Gizarte Hezkuntzaren errealitatearekin eta esparru profesionalean zeuden erronkei erantzuteko. Horregatik graduan hainbat tesuingurutan gizarte eta hezkuntzaren arloan esku hartzeko prozesuak aztertzen, ebaluatzen eta diseinatzen dira, nola taldeentzat, hala banakoentzat, eta berebiziko arreta eskainiz premia handienak dituzten pertsoneri edo gizartean baztertuak izateko arriskuan daudenei. Era berean, behar handiena duten pertsonen zein kolektiboen bizi kalitatea hobetzen laguntzeko beharrezkoak diren tresnak lantzen dira. Beraz, ikasleek helburu horiek lortzeko, ezinbestekoa dute gizarte hezkuntzaren esparru desberdinekin kontaktu zuzena izatea eta horregatik hain zuzen ere, 2010-2011. ikasturtean graduaren egitura berria abiatu zenetik, irakasgaiak modu isolatuan ez lantzeko, ikasturte guztietan modulu-egitura bat ezarri zen eta modulu bakoitzean ikasleek Moduluko Diziplinarteko Jarduera (MDJ) bati aurre egin behar diote, irakasgai bakoitzaren % 15eko lan karga suposatzen duena (Arbizu *et al.*, 2012). MDJren bidez, ikasleei arazo erreal desberdinak proposatzen zaizkie. Modulu horiek lauhilabetea osatzen duten irakasgaiak biltzen dituzte, eta irakasgaietako irakasleek moduluko irakasle taldea. Irakasgaien eta irakasleen arteko koordinazioa bermatzeko, modulu bakoitzean koordinatzaile bat izendatzen da. Modulu guztietako koordinatzaileek *Koogizarte* lan-batzordearen parte dira tituluaren koordinatzaile, ikasleen, administrazio eta zerbitzuetako langileen (AZP) eta ikastetxeko dekanotza-taldearen ordezkariekin batera. Lan-batzorde honen helburua graduaren gertatzen diren aldaketa, berrikuntza eta hausnarketak modu koordinatu eta bateratuan gauzatzea da. Hartara, gizarte hezkuntza lanbidearekiko hurbiltasuna bermatzen da ikasleek profesionaltasunaren bidean kasu errealean gaineko gaitasunak eskura ditzaten hausnarketa prozesuen bidez.

Orotara zazpi moduluk osatzen dute UPV/EHUko Bilboko Hezkuntza Fakultateko Gizarte Hezkuntzako Gradua, bi ikasturte bakoitzeko, azken ikasturtean izan ezik, bakarra baitago. Gure artikulu honetan aztertuko dugu bigarren modulua (1. ikas-

turtea, 2. lauhilekoa) ibilbidea, arreta berezia jarritz, ikasleek eta irakasleek urtero egindako moduluko ebaluazioetan, horregatik segidan bigarren modulua zertan datzan azalduko da.

Bigarren moduluari «Hezkuntza Lanbideak» deritzo eta hain zuzen ere, modulu honekin lotutako MDJa gai zentral horrekin lotuta dago eta ikasleen ondoko gaitasun hauek garatzea bilatzen du:

1. Hezkuntza arloko profesionalen jarduera-eremu desberdinetako gizarte eta hezkuntzako ekintzak interpretatzeko orduan argudio hezigarriak lantzea.
2. Hezitzailearen oinarrizko ezaugarriak hezkuntza arloko lanbideekin eta lanbide horiek egun duten garapenarekin erlazionatzea.
3. Giza eskubideekin, genero ikuspegiarekin eta erantzukizun profesionalarekin lotutako printzipio etiko eta deontologikoetan oinarritutako hezkuntza-irritziak sortzea.
4. Komunikazioaren oinarrizko elementuak identifikatzea eta maneiatzea.
5. Ideiak era antolatuta batetan adieraztea, komunikazioaren printzipioak eta osagaiak erabiliz..
6. Idatzizko dokumentuak egitea, teoria zientifiko hezitzaileetan oinarrituta dauden ideiak aipatuz eta egitura eta forma aldetik, idazkera akademikoaren arauak jarraituz.
7. Ikasketarekin lotutako jarduera eta egitekoei dagokienez, jarraera aktibo eta erantzulea erakustea.
8. Taldea lanean zentratzea, lanerako denbora erregulatzea eta atazara mugatzea.

Aipatutako zortzi gaitasunak eskuratzeko, irakasle taldeak irakaskuntza-ikaskuntza metodologia aktiboen aldeko apustua egin zuen, zehazki Arazoetan Oinarritutako Ikaskuntza metodologia (aurrerantzean, AOI). Metodologia honetan arazo bat zehatz eta erreal batetik abiatuta, ikasleek, taldeka lan eginez, eta talde barruan modu kooperatiboan jardunez, irakasle taldeak planteatutako problema aztertu eta irtenbidea topatu behar dute (Restrepo, 2005). Arazoaren analisi zein irtenbide bat proposatzeko, ezinbestekoa dute, moduluko irakasgai desberdinen edukien integrazioa. Ikasle talde bakoitzak kooperatiboki eta modu autonomoan lan egiten du, taldearen eta bertako kideen ikas-

kuntza autorregulatua ahalbidetuz. Taldeak erreferentziazko irakasle bat du prozesuan laguntzeko, bidelagun gisa jarduten duena, bai taldea orientatzen prozesu osoan zehar, bai behatzen ere moduluko gaitasunak eskuratzen ari diren (Gil-Galván, 2018). Hortaz, bigarren moduluko MDJren hautu metodologikoak ikasleen ikaskuntza esanguratsua eta autonomia ahalbidetzen du unibertsitatearen IKD marko pedagogikoarekin bat eginez eta moduluko gaitasunak eskuratzea bermatzen du.

Modulu honetan zehaztutako gaitasunak eskuratzeko, AOI metodologia erabiliz bi arazo aztertzen dituzte ikasleek lauhilekoan zehar, eta arazo bakoitzarekin gutxienez 3 aldiz bilduko dira tutorearekin. Fakultateko webgunean argitaratutako moduluko gidan zehaztuta dago arazo bakoitzarekin jarraituko beharreko prozedura eta taiutu beharreko txostena, baita bere ebaluaziorako irizpideak ere.

Laburbilduz, ikasleek arazoen azterketarako, hipotesien finkapenerako eta konponbiderako jarraitu beharreko prozedurak zenbait pausu edo etapa ditu (Morales & Landa 2004): arazoa identifikatzea, prestakuntza-beharrizanak detektatzea, lan-egitasmoa prestatzea, erabakiak hartzea eta, azkenik, arazoa ebaztea. Arazo jakin baten aurrean konponbide bat baino gehiago egon daiteke; horregatik, konponbide bakarra aztertzea baino, puntu horretara iristeko ikasle taldeak egin duen ibilbidea azalratzeari garrantzia ematen zaio metakognizioa sustatze aldera.

Moduluko irakasle taldeak MDJrako landu beharreko arazoak zehazten ditu. Arazoen idatzizko azalpena irakasle taldeak prestatu arren, ernamuina profesionalak kontatutako kasu errealak dira eta hezkuntza lanbideen egunerokoarekin zerikusia dute. Orain dela hamaika urte lehen irakasle taldeari egokitu zitzaion AOI metodologiaren bitartez MDJan landuko ziren lehen arazoen prestaketa. Horretarako gizarte hezitzaile batekin bildu ziren eta handik atera zituzten lehen arazoak eta taldeko kide bartzuk AOIri buruzko formazioa jaso zuten. Metodologia honek arrazonamendu kritikorekin erlazio zuzena duen heinean, modulua gai zentralarekin kokatzea ahalbidetzen zuen, hezkuntza lanbideak, hain zuzen ere. Profesional baten arazo bat errealitate konkretu batetan kokatzea suposatzen baitu.

Helburuak eta metodoa

Lan honen helburua Bilboko Hezkuntza Fakultateko Gizarte Hezkuntza graduko bigarren modulua azken hamaika urte hauetako ibilbidearen analisi bat egitea izan da, moduluan egin beharreko hobekuntzak detektatzeko eta etorkizuneko erronkak identifikatzeko. Gure helburuak erdiesteko bi informazio iturri erabili ditugu: bata, dokumentala, eta bestea, sakoneko elkarrizketa.

Azterketa dokumentalerako, hamaika urteko ibilbide honetan moduluko irakasle taldeak sortutako dokumentazioa (gidak, aktak, txostenak...) erabili da baita irakasle, zein ikasleek urtero egindako ebaluazioak ere. Ikasleen ebaluazioak urtero urtero metodologia berdinarekin jaso dira: taldekatze naturala abiapuntu hartuta, eztabaida taldeak egin dira ondoko hiru galdera blokeen inguruan: i) modulua; honen alderdi positibo eta negatiboak; ii) MDJ; honen alderdi positibo eta negatiboak; iii) klase giroa, ikasleon inplikazioa; alderdi positibo eta negatiboak. Ikasle talde bakoitzak bere erantzunak idatziz jasotzen zuen eta ondoren, saio berdinean, baina modu irekian, solasaldi gisa, talde handiarekin, hau da, beste ikaskide eta moduluko irakasle taldearekin, konpartitzen zuen talde txikian aipatutakoak. Saio honetatik abiatuta, eta bertan bai idatziz, bai ahoz jasotakoarekin, irakasle taldeak berreraikuntza forma zuen txostena prestatzen zuen, moduluko ikasturteko ebaluazio txostena ere bazena.

Bestalde, sakoneko bi elkarrizketa egin dira modulua abian jarri zuten bi irakasle aintzindariri. Ikerketa kualitatiboaren ildotik elkarrizketa oso teknika erabilgarria da elkarrizketatuen ahotsak jasotzea ahalbidetzen baitu. Hitz egite hutsetik haratago, elkarrizketak helburu jakin bat bilatzen du (Díaz-Bravo *et al.*, 2013; Vallés, 2002). Beraz, gizarte-ikerketako elkarrizketa eta topaketek komunikazio estua eskatzen dute ikertutako pertsonekin (Trindade, 2016).

Datuak sailkatzeko eta interpretatzeko kategoria sistema bat sortu da (Denzin, 2009). Ondoren, Nvivo (Windows) programarekin informazioa era deduktibo-induktiboan analizatu da. Hau da eginiko berrikuspen teorikotik abiatutako kategorizazio eta analisi bat proposatu da, eta gainera, diskurtsoetan berez sortu diren kategoriak gehitu dira (McMillan *et al.*, 2005). Horrenbestez, sortutako kategorizazioaren trinkotasuna bermatzeko bi

ikertzailek errebisatu dute, betiere, metodo kualitatiboak suposatzen duen zorrotzasun etikoa mantenduz (Noreña *et al.*, 2012).

Era berean, testuen analisi lexikala burutu da (Larruzea-Urki-xo *et al.*, 2019a, 2019b). Analisi hau burutzeko Iramuteq (0.7 alpha 2) softwarea erabili da. Programa informatiko honek testu-datuen analisi mota desberdinak ahalbidetzen ditu, hala nola, oinarrizko lexikografia (hitzen maiztasunaren kalkulua), baita aldagai anitzeko analisia ere (beheranzko sailkapen hierarkikoa, antzekotasun-analisia). Ulerterraza eta bisualki argia den hiztegiaren banaketa antolatzen du. Horrenbestez, softwareak oinatz lexikoen errepikapenaren bidez (hitzen hurrenkera), testuaren kuantifikazioa burutzen du, elkarrizketatuek partekatutako hitz lexiko ohikoenak identifikatzeko eta sailkatzeko (Idoiaga *et al.*, 2015). Ildo beretik, irakasle aintzindarien diskurtsoetan sakontzeko Tgen irudia (batera osotasun gisa tratatzen diren forma edo leloak) sortu da.

Emaitzak

Analisi dokumentaletik eta egindako elkarrizketetatik kategoria ezberdinei jarraiki hurrengo ideiak eratorri ditugu.

1. Irakasle taldea. Modulu honetan aritu diren irakasleei arreta jarriz gero, azpimarratzekoa da modulua sortu eta hasi zuen irakasle taldearen garrantzia. Aipagarria da talde honek zuen hausnarketarako kultura, lanarekiko konpromezu eta hezkuntza bokazioa. Horretaz gain, elkarrekin lan egiteko ohitura zuten eta moduluari denbora asko eskaintzen zioten. Esate baterako, lehen urtean, modulua abian jartzeko, guztira hogeita bi lera egin zituzten. Halaber, esan beharra dago, lehen irakasle talde hori lan baldintzei dagokionez, nahiko talde egonkorra zela, hizkuntzaz elebakarra, unibertsitatean aspaldi sartuta, adinez nagusia eta belaunaldi berdinekoa eta horrek asko lagundu zuela halako lan-dinamika emankor bat sortzen. Talde hori aldatuz joan zen heinean, jubilazioen ondorioz batipat, kide berriek, gehienetan, irakasle gazte elebidunak, lan baldintza ezegonkorretan sartuta, behinolako moduluko irakasle talde finkoaren soslai goitik behera aldatu zuten. Bizpahiru urteren buruan irakasleen belaunaldi jautzia gertatu zen, eta honek, bestek beste,

koordinazioan eta irakasle berrien moduluko harreran eragina izan du. Moduluko koordinatzailearen figura urte gutxiren buruan maiz aldatu da eta bidean, irakasleen borondatean oinarritutako transmisiorik onena egiten saiatu arren, informazioa galdu da eta lan egiteko modu batzuk pixka bat ahaztu dira. Hasierako urteetan berriz, koordinazioaren ardura modu egonkorrean pertsona batek zuenez, halako galerarik ez zen. Era berean, horrek ere eragina izan du, irakasle berriekin harrera eta lauhilabete zeharreko akonpainamenduan. Izan ere, moduluko lehen urteetan hori guztia erabat bermatuta zegoen, baina urteek aurrera egin ahala, lan hori ez da modu berdinean mantendu.

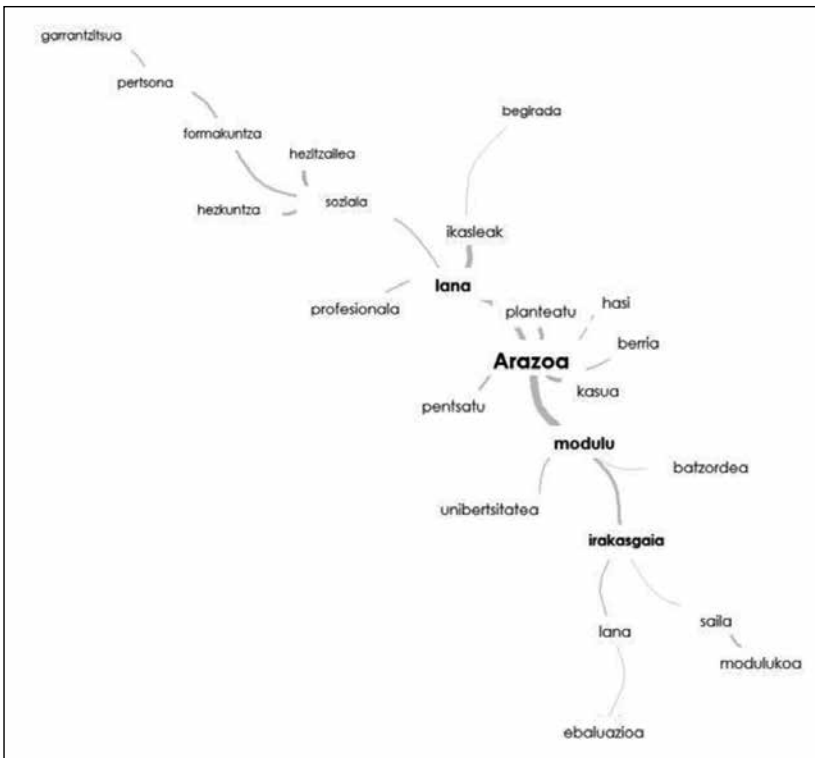
Irakasleen ebaluazioei dagokionean, urte hauetan burututakoak aztertu eta gero, bi kategoriatan sailkatuko ditugu; alderdi positiboak eta hobetu beharrekoak. Alderdi positiboak dagokionean, azpimarratzekoa da urtero irakasle taldearen artean dagoen giro atsegina, honekin batera elkarlana modu egokian baloratzen da baldintza hauek asko errazten dutelarik egin beharreko lana. Bestetik, moduluaren funtzionamendu egokirako, moduluan egiten den lan guztiaren dokumentazio- eta sistematizazio-lana (gidak, aktak, ebaluazioak...) ezinbestekotsat jotzen da. Honen baitan bereziki ikasle zein irakasle taldeetan burutzen diren ebaluazioen sistematizazioa azpimarratzen da bereziki, ebaluazio-tresnak berriztea, moduluaren funtzionamendurako beharrezko den informazioa biltzeko eta doikuntzak ebidentzian arabera egiteko.

Hobetzeke berriz, urtero aipatzen da irakasle onen arteko koordinazioa hobetzea ikasleei eskatzen zaizkien lan eta eginkizunei begira. Honen harira eta moduluaren izaerari jarraiki, ikasgai ezberdinetan eskatzen diren lanak zenbait irakasgairen artean partekatzea proposatu izan da behin baino gehiagotan, are gehiago azken ikasturtean bi irakasgairen artean egiten hasi direnetik. Bestetik, azken bi ikasturteetan MDJren inguruko tutoretzak sustatzearen beharra antzeman da. Egia da aurkeztutako lanak ondo eginak izan direla, baina AOI metodologiak aintzat hartzen duen jarraipen lan hori ez da behar bezala burutu batipat ikasleek ez dutelako eskatu.

Azkenik, moduluaren hasieratik bertatik ikasturtero plazaratu da MDJan ebasi beharreko arazo biak ikasturtero aldatzearen komenientzia, eta horretarako arazo bilduma bat lantzea. AOI metodologiarekin lantzeko arazoa erreala eta konplexua izan

behar da eta horretarako hasieratik Gizarte Hezitzaileen Euskadiko Elkargoko Etika eta Deontologia Batzordera heldutako kasuak abiapuntu gisa hartu ziren moduluko arazoak izateko. Izan ere, moduluko irakasle batzuk bertako kide ere baziren. Gerora, aipatutako kideak jubilatuz zirenez, harreman hori neurri batean eten zen, baina gaur egun harreman hori berreskuratzea lortu da.

Horrenbestez, moduluaren ibilbidean sakontzeko aintzindariak izan diren irakasleei eginiko elkarrizketetan sakontzeko asmoz, moduluan bizitako esperientzia eta hausnarketa islatzen duten hitz guztiekin Tgen bat sortu da (irudia 1.1).

1.1. Irudia. Arazoa corpusaren antzekotasun lexikoaren analisiaren emaitza

Analisi horretan oinarrituta, argiago ikus daiteke nola modulu egitura sortu, martxan jarri eta garatu duten pertsonen ahotsetan *arazoa* jartzen dutela erdigunea, moduluaren oinarritzen den metodologiari jarraiki (AOI). Hitz honekin bat dator arazoaren eraikitzea, hau da ikasleei aurkezteko arazoak pentsatu beharra

eta era berean arazo berriak sortzeko beharra. Hortik abiatuta hitz batzuk pisu nabarmenagoa hartzen dute, hala nola, *modulu* eta *lana*. Moduluarekin lotuta agertzen da *irakasgaiak*, irakasgaietan egiten den *lana* arazoaren lanketan eta honen *ebaluazioa*. Horrenbestez, *sail* desberdinek bai irakasgaietan eta bai *moduluan* duten erlazioa agerian geratzen da. Era berean lana, bai *ikasleen* eta bai *irakasleen begiraden* garrantzia agertzen da estuki lotuta *gizarte hezkuntza profesioarekin* eta *formakuntzarekin*.

2. Ikasleak. Kasu honetan, irakasleen ebaluazioarekin egin bezala, alde batetik ikasleek modulu eta MDJren inguruan plazaratutako alderdi positiboak azalduko ditugu, eta bestetik, alderdi negatiboak. Alderdi positibo bezala, ikasitako eduki teorikoak maiz aipatzen dira, orokorrean hauen eta lanbidearen arteko lotura antzematen baitute. Honekin batera, oso modu positiboan baloratzen dituzte lauhilekoan zehar profesionalekin egiten diren tailer edota hitzaldiak, lanbidearen errealitatera hurbiltzeko aukera ematen dietelako. Sentsazio berdina adierazten dute MDJn lantzen diren arazoekin, jarduera esparru profesionalean aurki ditzaketan arazo errealtzat hartzen dituztelako eta beraz, guztiz baliagarri eta interesgarri.

Alderdi negatiboei dagokienean, ikasleek zenbaitzuetan irakasleen arteko koordinazio falta eta irakasle taldea trinkotzeko beharra antzeman dute. Halaber, urtero errepikatzen dute moduluan bizi izan duten lan karga handia eta eskatzen diren lan kopuru ugariak. MDJri dagokionez, sarri azaltzen dute hasiera batean nahiko galduta sentitu direla AOI metodologiarekin. Izan ere, ezin da ahaztu, irakas-ikas metodologia esperientzia oso zuzenduetatik datozela ikasleak, eta beraz, AOI metodologiarekin hasieran ikasle batzuk senti dezaketen noraeza neurri batean ulergarria dela. Horrexegatik hain zuzen ere, bi arazo lantzen dira modulu honetan, lehena, froga gisakoa, ikasleak trebatzeko erabiltzen dena, eta ebaluazio formatibo hutsa duena, eta bigarrena, kalifikatu egiten dena.

Eztabaida eta ondorioak

Aztertutako emaitzak ikusita modu orokorrean Bigarren Moduluen funtzionamendua egokia dela esan genezake, bai irakasle, zein ikasle taldeak positiboki baloratzen dutelarik hein handi

batean. Ikasleen ebaluazioetan ikusi izan denez, landutako metodologiak lan autonomoa sustatzeko balio du bai maila indibidualean bai taldean ere (Gil-Galván, 2018). Horrenbestez, ikasleek era egokian baloratzen dituzte proposatzen diren arazoak, erlazio zuzena baitute lanbidearekin eta etorkizun batean aurki dezaketen errealitateekin.

Bestalde, irakasleek argi ikusten dute AOI metodologia honek duen potentzialtasuna moduluan ezarritako gaitasunak garatzeko orduan (Restrepo, 2005) baina, horretarako orain arte landutako arazoak berritu behar dira. Denboraren poderioz Gizarte Hezkuntzaren lan eremuak eta gure gaur eguneko jendarteak al daketa sakonak jasan baititu eta moduluko arazoek errealitate honekin bat egin behar dute, esparru profesional gaurkoturako hurbilketa bermatuz. Modulua jaiotzen ikusi duten irakasleek el-karrizketan plazaratu zuten bezala, oso garrantzitsua da ikasleei aurkezten zaien arazoa errealitate profesionaletik ateratako izatea eta horretarako irakasle taldeak esparru profesionalarekin alde edo moldez lotura izan behar du, zorionez, hori neurri handia batean berreskuratu da. Halaber, garrantzitsua da, arazo berri bat klasean lantzen hasi baino lehen, irakasle taldeak aldez aurretik sakon aztertu behar du, moduluko irakasgai guztiekin loturak eraiki daitezkeela bermatzeko. Beraz, modulu honetako irakasle taldeak erronka zehatz eta argi bat dauka hurrengo ikas-turteari begira, AOI metodologiaren bitartez lantzen dituen bi arazoak berritzea hain zuzen ere.

Horretaz gain, ikasleen ebaluazioen analisitik zenbait erronka azaleratu dira Gizarte Hezkuntzako Bigarren Moduluarri begira. Erronka hauen artean, lehenik, irakasle taldearen barne komunikazio eta koordinazio handiagoa sustatzea legoke. Izan ere, inplikaturako irakasleen arteko koordinazioak berebiziko garrantzia hartzen du ikasle taldeen arteko desberdintasunak ekiditeko eta AOI metodologiaren nondik norakoak egoki gauzatzeko. Horretarako co-teaching transdiziplinarrean sakontzea beharrezkoa izan daiteke (Saura *et al.*, 2020). Hasierako urteetan lauhilabete osoan zehar egiten zen, batez ere irakasle sartu berriekin, baina azkenaldian gogoa apaldu da.

Ildo beretik, ezinbestekoa da ikasleei ematen zaien informazioa eta lanen orientazioaren errebisioa, irakaslearen aldetik AOI metodologia era eraginkor batean gauzatu dadin, ikasleek landutako kontzeptu eta gaitasunen barneraketa emateko. Era

berean, modulua osatzen duten irakasleen eta irakasgaien lan kargen koordinazioa bada beste erronka garrantzitsu bat ikasleen denbora falta eta lan pilaketa ekiditeko.

Azkenik, aipatzekoa da azken urteetan moduluko irakasleen artean eman den belaunaldi aldaketa eta honek suposatzen duen haustura lan egiteko metodologian (Molina *et al.*, 2018). Dena den, oraingo talde berriak, gehienak irakasle berriak, nahiz eta gazteak eta ezegonkorrak izan, bai moduluan bai lan kontratuari dagokionez, orain arte egin izan den lanaren dokumentazio bilketa eta sistematizazio lanarekin jarraitzeko asmo sendoa du. Ezinbestekoa baita modulua funtzionamendu eta jarraipen egoki baterako, lanerako sortutako dokumentazioaren eta ebaluazioen sistematizazioarekin jarraitzea, taldearen lan egiteko moduari eusteko eta bertan metatutako jakintzaren transmisioa bermatzeko, modulu eta MDJren gaineko etengabeko hobekuntzak eta doikuntzak egitea ahalbidetuko duelako, irakasle taldea ezegonkorra izan arren.

Erreferentziak

- Alonso, I. (2015). Cambios en la identidad y cultura docente en procesos de innovación educativa en la Educación Superior. Estudio de un caso (doktorego tesia). Euskal Herriko Unibertsitatea, UPV/EHU.
- Amez, A., Arandia, M., Apodaca, P., Ávila, A., Echevarría, M. A., Fernandez, L., Gogeaskoetxea, A., Gonzalez, V., Larrazabal, L., Maguregi, G., Martínez, I., Otaño, J., Uriarte, J., Uskola, A. eta Vasconcelos, M. (2008). Mirando al futuro de la formación inicial en Educación Social: pinceladas sobre un proceso colaborativo entre universidad y el sector profesional. *Gizaberi*, 1, 13-16.
- Arbizu, F., Bilbao, J., Camara, A., Fernández, L., Martínez, I. eta Monasterio, M. (2012). Modelo de guía para grados universitarios con estructura modular. *REDU. Revista de Docencia Universitaria*, 10 (1), 313-341.
- Denzin, N. K. (2009). The elephant in the living room: or extending the conversation about the politics of evidence. *Qualitative Research*, 9 (2), 139-160. <https://doi.org/10.1177/1468794108098034>
- Díaz-Bravo, L., Torruco-García, U., Martínez-Hernández, M. eta Varela-Ruiz, M. (2013). La entrevista, recurso flexible y dinámico. *Investigación en Educación Médica*, 2 (7), 162-167.

- Gil-Galván, R. (2018). El uso del aprendizaje basado en problemas en la enseñanza universitaria. Análisis de las competencias adquiridas y su impacto. *Revista Mexicana de Investigación Educativa*, 23 (76), 73-93.
- Idoiaga, N., Gil De Montes, L. eta Valencia, J. F. (2015). Communication and representation of risk in health crises: the influence of framing and group identity. *Revista de Psicología Social: International Journal of Social Psychology*, 31(1), 59-74. <https://10.1080/02134748.2015.1101313>
- Larruzea-Urkixo, N., Cardeñoso, O. eta Idoiaga, N. (2019a). Emozioak unibertsitateko ikasketa prozesuen ardatz: Lehen Hezkuntzako Graduaren kasua. *Tantak*, 31 (1), 177-194.
- Larruzea-Urkixo, N., Cardeñoso, O. eta Idoiaga, N. (2019b). El alumnado del Grado de Educación ante las tareas universitarias: emoción y cognición. *Educación XX1*, 23 (1), 197-220.
- López i Zaguire, R. eta Quetglas, B. (2014). Bolonia y los educadores y educadoras sociales. La visión del colectivo profesional. *RES*, 19. <http://www.eduso.net/res/winarcdoc.php?id=381>
- McMillan, J. H., Schumacher, S. eta Baides, J. S. (2005). *Investigación educativa: una introducción conceptual*. Pearson.
- Molina, F., Casado Gual, N. eta Stončikaitè, I. (2018). University stakeholders, intergenerational relationships and lifelong learning: a European case study. *Educational Gerontology*, 12 (44), 744-752.
- Morales, P. eta Landa, V. (2004). Aprendizaje basado en problemas, *Theoria*, 13 (1), 145-157.
- Noreña, A. L., Alcaraz-Moreno, N., G., Rojas, J. G. eta Rebolledo-Malpica, D. (2012). Aplicabilidad de los criterios de rigor y éticos en la investigación cualitativa. *AQUICHAN*, 12, (3), 263-274.
- Restrepo, B. (2005). Aprendizaje basado en problemas (ABP): una innovación didáctica para la enseñanza universitaria. *Educación y Educadores*, 8, 9-20.
- Saura, S., Barrera, J., Álvarez, Y., Blanco-Romero, A. eta Ritondale, E. (2020). *Co-teaching transdisciplinario experiencias docentes*. Universidad Autónoma de Barcelona.
- Trindade, V. A. (2016). Entrevistando en investigación cualitativa y los imprevistos en el trabajo de campo: de la entrevista semiestructurada a la entrevista no estructurada. In P. Schettini eta I. Cortazzo (koord.). *Técnicas y estrategias en la investigación cualitativa*, (18-32 orr). Editorial de la Universidad de la Plata.
- Vallés, M. (2002). Entrevistas cualitativas. Cuadernos metodológicos. CIS.

Índice

Prólogo.....	11

BLOQUE I. INNOVACIONES EDUCATIVAS EN LA ESTRUCTURA MODULAR

1. Gizarte Hezkuntza Graduko bigarren moduluko ikasle eta irakasle taldearen ebaluazioen azterketa: egungo kezkak eta aurrera begirako erronkak	15
Sarrera.....	15
Helburuak eta metodoa	19
Emaitzak.....	20
Eztabaida eta ondorioak	23
Erreferentziak	25
2. El módulo 2 de Educación Primaria: realidades y necesidades desde el análisis documental	27
Introducción	27
El Grado de Educación Primaria vertebrado desde un planteamiento modular	27
El módulo 2 de Educación Primaria: escuela y currículum. Las situaciones de consumo y el papel del profesorado	28
Método	29
Objetivos e instrumentos.....	29
Resultados.....	31
Discusión y conclusiones	33
Referencias bibliográficas	35

3. Una experiencia de innovación educativa en Educación Superior basada en casos reales desde una mirada de género y exclusión social	39
Introducción	39
Método	40
Descripción del contexto y de los participantes	40
Actividad interdisciplinar modular (AIM)	41
Instrumentos	42
Procedimiento	42
Profesorado universitario. Problemas reales, interacción en la complejidad/diversidad	43
Alumnado universitario	44
Profesionales en centros de prácticas	45
Resultados	45
Conclusiones/Prospectiva	47
Referencias bibliográficas	48
4. UBE: Hezkuntza komunitatea elkareraginean	49
Sarrera	49
Metodoa	51
Parte hartzaileak	51
Datu-bilketa	51
Datuen analisia	52
Emaitzak eta eztabaida	53
Unibertsitatetik eskoletara: teoria eta errealitatea uztartzen	53
Ikasleak erdigunean, ikasketa ardatz:	54
Testu-analisia eta azterketa kuantitatiboa	55
Ondorioak eta etorkizuneko lana	58
Erreferentziak	59
5. Dinámicas de trabajo intergrupales como estrategia para la construcción de conocimiento. Un acercamiento desde el trabajo interdisciplinar modular	61
Introducción	61
Marco teórico	62
Método	64
Objetivos	64
Muestra	64
Procedimiento de recogida y análisis de datos	65
Resultados del análisis de las guías docentes TIM.	65

Primer objetivo	65
Segundo objetivo	66
Discusión y conclusiones	67
Referencias bibliográficas	69
6. Sustainable development goals in the English classroom: tell me a different story	71
Introduction	71
State of the question	72
Methodology	73
Objectives	73
Context and sample	74
Instruments	74
Data collection and analysis	75
Results	75
Discussion and conclusions	78
References	79
7. El rol del profesorado novel en la tutorización de trabajos modulares con metodologías activas. Dificultades, retos y alternativas	81
Introducción. Aprendizaje basado en problemas: el rol del profesorado en su labor de tutorización	81
Método	83
Resultados	84
Discusión y conclusiones	86
Referencias bibliográficas	88
8. ¿Qué objetivos de desarrollo sostenible elige el profesorado de Educación Infantil en formación para trabajar mediante actividades fuera del aula?	91
Introducción	91
Metodología del TIM «Salidas al exterior del aula de Educación Infantil» de la Facultad de Educación de Bilbao	95
Método	96
Objetivos	96
Población y muestra	96
Instrumento	97
Procedimiento de recogida y análisis de datos	97
Resultados	97
Discusión y conclusiones	98
Referencias bibliográficas	100

BLOQUE II. INNOVACIONES EN LAS ASIGNATURAS

9. El uso de dibujos, maquetas y <i>role-play</i> como estrategias innovadoras para desarrollar el pensamiento sistémico en torno al sistema digestivo. . .	105
Introducción	105
Método	106
Objetivos	106
Población y secuencia	107
Instrumento	107
Procedimiento de recogida y análisis de datos	108
Resultados	109
Evolución en la dimensión estructural (componentes . . .	109
Evolución en la dimensión «Mecanismos»	110
Evolución en la dimensión «fenómeno»	111
Discusión y conclusiones	111
Referencias bibliográficas	114
10. La <i>performance</i> musical: un medio para integrar aprendizajes en Educación Primaria	117
Introducción	117
Método	119
Objetivos	119
Participantes	119
Desarrollo del proyecto	119
Resultados	121
Discusión y conclusiones	122
Referencias bibliográficas	123
11. IDAT: talde laneko idatzian banakako ekarpenei begira . .	127
Sarrera	127
Metodoa	129
Emaitzak	130
Eztabaida eta ondorioak	136
Erreferentziak	138
12. Competencia digital y espacios <i>maker</i> : construir pensamiento en el diseño de productos asociados a retos de aprendizaje	141
Introducción	142
Pensamiento de diseño o <i>design thinking</i>	142

Cultura <i>maker</i> en educación.	143
Competencia digital docente.	144
Método	145
Objetivos	145
Población y muestra	146
Propuesta educativa.	146
Instrumento.	148
Resultados.	148
Discusión y conclusiones	149
Referencias bibliográficas	150

BLOQUE III. INNOVACIONES EN TFG, TRANSFERENCIA Y COLABORACIÓN CON EL ENTORNO

13. De la universidad a la Educación Secundaria. El poder de la divulgación científica.	155
Introducción	155
Un estudio realizado en la Facultad de Educación de la Universidad del País Vasco.	156
Divulgación y contacto con el Instituto Unamuno de Bilbao.	157
Método	158
Objetivos	158
Población y muestra	158
Procedimiento.	158
Procedimiento de recogida y análisis de datos	159
Resultados.	160
Discusión y conclusiones	162
Referencias bibliográficas	163
14. Formación interdisciplinar con alumnado universitario para una educación de calidad que promueva la mejora y transformación social.	165
Introducción.	165
Método	167
Objetivos	167
Participantes	168
Estudio de caso	168
Fases de implementación.	169
Resultados y conclusiones.	171
Referencias bibliográficas	173

15. Haur eta gazte literatura eta garapen iraunkorrerako helburuak	175
Sarrera	175
Helburuak	176
Metodoa	176
Literaturaren dimentsio bikoitza	178
Literaturaren dimentsio bikoitza lantzen IKD i3 metodologiaren bitartez Haur Hezkuntza eta Lehen Hezkuntzako Graduetan	178
Garapen Iraunkorrerako Literaturaren gidak	182
Ondorioak	183
Erreferentziak	184
16. GrALa Plazara! Jendartearekin konprometitutako GrALak	187
Sarrera	187
Gradu Amaierako Lana	188
GrALa plazara! Bilboko Hezkuntza Fakultateko ekimena	190
Eztabaida eta Ondorioak	196
Etorkizunerako lerroak	198
Erreferentziak	198
17. Creación del proyecto de radio comunitaria ODSirratia para la transformación ecosocial	201
Introducción	201
Educación ecosocial	201
La radio comunitaria	203
Metodología	205
Objetivos	205
Primera fase (octubre-diciembre 2021)	205
Segunda fase (enero 2022)	206
Tercera fase (febrero a mayo de 2022)	207
Cuarta fase (junio a septiembre de 2022)	207
Resultados	207
Discusión y conclusiones	208
Referencias bibliográficas	209
18. Educación Infantil 3: cómo cambiar la concepción sobre la sostenibilidad del alumnado mediante trabajos interdisciplinares	211
Introducción	211

Educación Infantil 3: construyendo una educación de calidad desde la sostenibilidad.	213
Ejecución del proyecto Educación Infantil 3	214
Evaluación del proyecto Educación Infantil 3	215
Método	215
Participantes	215
Instrumento	215
Análisis de datos	216
Resultados.	216
Discusión y conclusiones	218
Referencias bibliográficas	220
19. STEAM: trabajando las competencias clave desde la equidad a través del arte colaborativo.	223
Introducción	223
STEAM y arte colaborativo.	224
Competencias clave	226
Método	227
Objetivos	227
Población y muestra	228
Instrumento	228
Resultados.	229
Discusión y conclusiones	230
Referencias bibliográficas	231
20. Los trabajos finales tutelados como herramienta de avance en la protección de la infancia: una experiencia del posgrado «Deporte, Educación y Convivencia».	233
Introducción	233
La protección de la infancia en el deporte	234
LOPIVI y delegado/a de protección	237
El posgrado «Deporte, Educación y Convivencia»	239
Los trabajos finales tutelados como herramienta de desarrollo.	242
Conclusiones y futuras líneas de trabajo.	243
Referencias bibliográficas	244

**Si desea más información
o adquirir el libro
diríjase a:
www.octaedro.com**

Estructura modular, metodologías activas y compromiso social en innovación educativa universitaria

La experiencia de la Facultad de Educación de Bilbao, UPV/EHU (2011-2021)

Por medio del Congreso Internacional de Innovación Educativa en Educación Superior, que se celebró en abril de 2022 en la Facultad de Educación de Bilbao (UPV/EHU), se conmemoró el décimo aniversario de la implantación de un modelo de innovación docente interdisciplinar e integrado en los títulos de Educación de las tres facultades de Educación de la UPV/EHU.

En este contexto, que podemos definir como exitoso, se reúnen en esta monografía una serie de trabajos revisados por pares que ejemplifican las líneas maestras de este proyecto de innovación docente, cuyos objetivos son difundir las diferentes innovaciones educativas impulsadas dentro y fuera de los módulos en las facultades de Educación de la UPV/EHU y poner en valor la colaboración entre la universidad y los agentes socioeducativos a través de la innovación social y educativa basada en una estructura modular e interdisciplinares.

Asier Romero. Profesor titular en el Departamento de Didáctica de la Lengua y la Literatura. Exdecano de la Facultad de Educación de Bilbao (UPV/EHU).

Israel Alonso. Profesor en el Departamento de Didáctica y Organización Escolar de la Facultad de Educación de Bilbao (UPV/EHU).

Ana Urrutia. Profesora en el Departamento de Didáctica de la Expresión Musical, Plástica y Corporal de la Facultad de Educación de Bilbao (UPV/EHU).

Naiara Berasategi. Profesora agregada en el Departamento de Didáctica y Organización Escolar de la Facultad de Educación de Bilbao (UPV/EHU).

Monike Gezuraga. Profesora agregada en el Departamento de Didáctica y Organización Escolar de la Facultad de Educación de Bilbao (UPV/EHU).

Nahia Idoiaga. Profesora agregada del Departamento de Psicología Evolutiva y de la Educación. Vicedecana de Coordinación de Grado, Postgrado y Proyectos Fin de Carrera de la Facultad de Educación de Bilbao (UPV/EHU).

